

Toby Hemenway: Gaia kertje
(2020 Budapest, Katalizátor Kiadó)

A Grapoila budapesti
permakultúrák kertjének részlete

Fűszer- és dísznövények vegyese-
n a Grapoila permakultúrák kertjében

ÚTMUTATÓ A HÁZI PERMAKUL

A könyvet elolvasva tudni fogjuk, hogyan lássunk neki a permakultúrák kerttervezésnek, és milyen praktikus megoldásokhoz nyúlhatunk a kertünk kialakításakor. Tisztában leszünk azzal, mit fed a permakultúra szókincsében a zóna és a szektor, az övárok, a kulcslyukágyás, a mandalakert, a polikultúra vagy éppen a táblás mulcs fogalma, és jó eséllyel el is fogjuk tudni készíteni.

Toby Hemenway első kötete a *Gaia kertje – Útmutató a házi permakultúrához* című, amely máig a permakultúra-irodalom bestsellere, és szerencsés módon magyarul is elérhető a téma iránt elkötelezett Katalizátor Kiadó gondozásában.

A kötet és jelentősége

Az eredeti amerikai verzió 24 éve jelent meg az Egyesült Államokban, amikor, bár már több évtizedes múltra tekintett vissza a hetvenes években született permakultúra,

még nem volt különösebben ismert fogalom. Az azóta eltelt évtizedekben – vélhetően az ökológiai válság és a klímaváltozás mind érezhetőbb jeleinek hatására, de minden bizonnyal e népszerű könyvnek is köszönhetően – a permakultúra is elkezdett teret hódítani.

A 2000-es évektől hazánkban is megjelentek a permakultúra iránt elkötelezettek összefogását és az ismeretek terjesztését segítő fontos szervezetek, mint a MAPER, azaz a Magyar Permakultúra Egyesület, illetve az Életfa Permakultúra.

A SZERZŐRŐL

A könyv szerzője, az amerikai Toby Hemenway (1952–2016) egyetemi adjunktus és kutató biológus volt, aki egy idő után úgy érezte, hogy az általa is művelt biotechnológia kezd rossz irányt venni. Ekkoriban fedezte fel a permakultúrát, ezt az ökológus tervezési módszert, amely gyökeres változást hozott az életében: teljes karrierváltást hajtott végre, sutba dobta a biotechnológiát, alaposan kitanulta a permakultúrát, ezen elvek szerint kezdte művelni saját kertjét, kurzusokat és workshopokat tartott az Egyesült Államokban és világszerte, valamint számos újságcikke és két könyve jelent meg a témában.

Mi is az a permakultúra?

A szerző úgy fogalmaz, hogy „a permakultúra célja ökológus, gazdaságilag virágzó emberi közösségek kialakítása”. Ez valószínűleg még elég homályos, ezért kezdjük az elejéről. A fogalmat az 1970-es években a „permanens” és a „kultúra” szavak összevonásával a mezőgazdaságra utalva alkotta meg két ausztrál. Egyikük a karizmatikus és tabudöntőgető Bill Mollison erdész, taní-

TÚRÁHOZ

tó, vadász, természetbúvár; a téma enciklopedikus tömörségű alapművének – *Permakultúra: tervezők kézikönyve* (*Permaculture: A Design Manual*) – szerzője. Másikuk David Holmgren, Bill számos tanítványa közül az első egyike, aki zseniális munkásságával kiterjesztette a permakultúra hatáskörét.

A permakultúra ugyanis nemcsak ökológus gazdálkodási megközelítés, hanem életmód, filozófia is, amely három etikai elven nyugszik: 1. a Föld védelme, 2. az emberek védelme, valamint 3. a méltányos elosztás. Csak ezek teljesülésével mondható valami permakultúrásnak.

Amit a könyvből megtanulhatunk

Toby Hemenway kötete főként a permakultúra kertészeti vonatkozásaira fókuszál, és a permakultúrás kertészkedés gazdag tárházába vezeti be az olvasót, akit remélhetőleg nem rettentenek el az első fejezetek teoretikusabb részei a permakultúra „elsőre nehezen megfogható” mibenlétéről, illetve az ökológia releváns alapfogalmairól.

Hemenway arra figyelmeztet, hogy a hagyományos kertek figyelmen kívül hagyják a természet törvényeit. Hiszen a természet irtózik egyebek között a fedetlen talajtól, az egyfajú, illetve azonos magasságú és

ALAPELVEK

Az etikából következnek a permakultúra alapelvei, melyeket itt Holmgren alapján rövidítve olvashatunk. Érdekes nem kihagyni, mert valóban inspiráló lista.

A TERVEZÉS ALAPELVEI:

1. Előbb az alapos megfigyelés, csak aztán a beavatkozás! Inkább alkalmazz hosszabb és átgondolt megfigyelést, mint még hosszabb és meggondolatlan cselekvést.
2. Kapcsold össze az elemeket, teremts hasznos összefüggő rendszereket.
3. Gyűjtsd és tárold az energiát és az anyagokat.
4. Minden elem több feladatot lásson el.
5. Minden feladatot több elem támogasson.
6. Ott avatkozz be, ahol a legkisebb beavatkozással éred el a legnagyobb hatást.
7. Használj kisléptékű megoldást! Növekedj falatonként.
8. Becsüld meg a szegélyeket! Ez két élőhely találkozási vonala, a rendszer legváltozatosabb élőhelye.
9. Működj együtt a szukcesszióval! Az élő rendszerek az érettség felé tartanak, ezt a trendet elfogadva, mintsem harcolva ellene munkát és energiát takarítasz meg.
10. Használj biológiai és megújuló erőforrásokat.

ATTITÜDRE VONATKOZÓ ALAPELVEK:

11. Változtasd a problémát megoldássá! A korlátok kreatív tervekkel iktethetnek.
12. Érd el hozamot! Tervezz úgy, hogy erőfeszítéseid megtérüljenek.
13. A bőséget leginkább a kreativitás hiánya korlátozza. Ez jobban korlátoz a tényleges fizikai akadályoknál.
14. A hibák a tanulás eszközei. A hibák elkövetése azt jelzi, hogy próbálsz a dolgokat jobban csinálni.

gyökérmélységű növényzettől, valamint a széles körű talajforgatástól. Éppen ezért egy hagyományos kert gyakran nem boldog, és csak intenzív ápolással és kemikáliákkal tartható fent.

Ezzel szemben a Hemenway könyvének segítségével létrehozható kertek olyan tudatosan tervezett produktív ökoszisztémák, melyek rendelkeznek a természetes ökoszisztémák stabilitásával, rugalmasságával.

A könyv révén egy egészen lenyűgöző és csodás új világban találjuk magunkat, amely kevesebb munkával dúsabb, egészségesebb, táplálékot adó kerti élőhelyek létrehozásának lehetőségével csábít.

Mindennek kulcsa az ökológus megközelítés és a rendszerszemlélet, az elemek közti összefüggések alapos és logikus átgondolása, méghozzá úgy, hogy a lehető legtöbb feladat elvégzését rábízuk a természetre, minimalizálva az emberi beavatkozást és az energia-befektetést. Ez a gyakorlatban például azt jelenti, hogy az avar összegyűjtése helyett azt a fák, bokrok alatt hagyjuk, az elhordás-komposztálás-visszahordás fáradságos munkája helyett mindezt lustán rábízva a természetre. Élő trágyaként nitrogénmegkötő társnövényeket – pl. somtermesű ezüsfát – telepítünk a fáink mellé.

A könyvben bemutatott módszerek, gyakorlati tanácsok könnyen követhetők még a kezdő kertészek számára is. A megértést rengeteg ábra, lista és összefoglaló táblázat segíti. Találunk listát az egyes növények emberi, állati vagy egyéb hasznosíthatóságáról, az élő haszonnövényekről, a legjobb nitrogénmegkötő társnövényekről, de még olyan meglepő – bár kétségtelenül nem haszontalan – táblázat is akad, mely azt listázza, mely növények levelei a legalkalmasabbak a toalettpapír helyettesítésére.

A könyvet elolvasva tudni fogjuk, hogyan lássunk neki a tervezésnek, és milyen praktikus megoldásokhoz nyúlhatunk a kertünk kialakításakor. Tisztában leszünk azazal, mit fed a permakultúra szókincsében a zóna és a szektor, az övárok, a kulcslyukágyás, a manadalakert, a polikultúra vagy éppen a táblás mulcs fogalma, és jó eséllyel el is fogjuk tudni készíteni ezeket.

Megtanulhatjuk, hogyan alakíthatunk ki biodiverzitást támogató kerteket, hogyan tervezhetünk és építhetünk permakultúrás rendszereket, és hogyan lehetünk aktív részesei a kertünkben zajló természetes folyamatoknak. Az ilyen kertek talán kócosabbak, vadabbak, mint hagyományos társaik, ugyanakkor sokkal gazdagabbak, élettelibbek és fenntarthatóbbak, és ha már rááll a szemünk a szépségükre, sokkal szebbnek látjuk őket jólfészült társaiknál.

A témában való komolyabb elmélyülést a további szakirodalom és az internet böngészésén túl legfőképpen a permakultúrás tervezői, úgynevezett PDC (Permaculture Design Certificate) képzés biztosíthatja számunkra.

Istvánffy Zsófia